

KATH. ISKOLAI LAP.

OKTATÁS-ÉS

NEVELÉSTANI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN,

24.

JUNIUS' 26. 1849.

Megjelenik e' lap hetenkint egyszer, másfél iven. Előfizetheti rá, postán járátva 3 frt-, helyben 2 frt- 30 krjával, minden postahivatalnál, 's Pesten Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a' váci utzában.

Tartalom: Ismét csak nevelés. II. Klezso J. — Kalászat a' neveléstani irodalom' téréen. — Elmélkedések az ünnepek és vasárnapi evangéliumok fölött. — Statistiai adatok, némelly külföldi gymnasiumokat illetőleg. — Tan- és nevelésügyi tudósítások. — Hírfüzér. — Előfizetési jelentés.

Ismét csak nevelés.

II.

„Minden bizonyítja,” mond Strietz, a' potsdami prot. elemi-tanoda' igazgatója 's lelkésze Poroszthonban, „azt, hogy az egyeseknek úgy, mint az egész népnek ideigleni jóléte sehogy sem biztosíthatik még a' nagy értelmi kifejlődés, a' finomult polgárosodás által. Egyeseknek úgy, mint az egész népnek valódi boldogsága a' szigoru erkölcsösségen, az önmaga fölötti uralkodáson, az alázatosságon és mérsékleten, az Isten, előjárói 's felebarátja iránti kötelességek' kész teljesítésén alapszik. A' vallásos és erkölcsös nevelés tehát legelső szüksége a' népnek. Ha ez hiányzik, úgy minden egyéb nevelés nem csak minden valódi haszon nélkül van, sőt bizonyos tekintetből veszedelmes is. Ha ellenben a' vallásos nevelés jó gyökeret vert, az értelmi nevelés is tökéletesen sikerülend; 's ezt annál kevesebb kell a' néptől megtagadni, minél inkább adott neki Isten fogékonyságot annak megszerzésére, 's minél inkább biztosítja az embert tehetségeinek kifejlődése a' tökéletességre, 's ez által a' valódi boldogságra vezető eszközökről . . .” Csudálkozva jelenté ezeket Cousin, (kit a' juliusi kormány Frankthonban, azon szándékból és olly meghagyással küldte ki Németország' iskoláinak megtekintésére, hogy az ott tapasztaltokról hü jelentést tevén, azt, a' mi azokban üdves befolyásnak és Frankthonra is alkalmazhatónak találtatnék, oda is átültetni lehessen.) Montalivet miniszternek; 's örömmel idézi e' sorokat a' lüttichi püspök, Van Bommel is, „A' nyilvános első 's másodrendü oktatás' igaz elvei” *) czimü munkájában. A' vallásos és erkölcsös nevelés Strietz szerint legelső szüksége

az embernek, egyeseknek úgy, mint az egész népnek; mert attól ennek valódi boldogságát mondja föltételezettnek . . . Korunkban minden polgárosodott nemzet' legfőbb föladata: a' népek' boldogságát megalapítani 's előmozdítani. És e' népboldogítási szándék' kijelentésében pártot nem ismerünk; ezt mindenik, törekedése' czéljának vallotta, 's fönnen hirdette, vallja és hirdeti. Valljon tekintette és tekint-e tetteleg is? Az más kérdés; melly csak nehezen, tudnillik az érdekeknek, a' mint erre azok indokul szolgáltak és szolgálnak, összevetéséből, vagy az eszközök' megválasztásából és használatba vételéből nyer fölvilágosítást. Ez azonban nem ide tartozik. De azt még sem hallgathatom el, hogy ha valahol a' vélemények' megoszlatása és egymással összeütkezésbe hozása nem csak észélyes alattomosággal, hanem alávaló nyíltsággal is szorgalmaztatik és eszközöltetik: akkor, és ott mi egyebet sem lehet várni, mint hogy a' czél maga is eltévesztetvén, azzal ezrek, milliók' reménye meg hiúsuljon! . . . Boldog vagy óh hazám! ha nem önérdek-, hanem a' haza' szent érdekétől, a' népboldogítás' édes érzetétől áthatott, és őszinte szándokától vezérlett férfiak határoznak számtalan bajban, sajtó sebekben sílő néped' jövője fölött! . . . És ha e' jövőre gondolok, örülök és sirok egyszer mind; de könyeim csak örömkönyek: és bátor a' jövendőnek fátyollal bevont tükrébe nézni, nincs a' halandónak hatalmában, én mégis örülök; mert reményeim' horgonya mélyen, és erősen megfeneklett. Ne is adja Isten, hogy a' még támadható szélvész, vagy csak helyéből is kimozdít hassa! — A' hirdetett népboldogításnak varázshangjai magát a' népet is, mellyet boldogítani szándék, egész belsejeig áthatották; a' népek' boldogsága

más országoknak is! — És valóban, milly nagy hasznát vennék honunkban azok, kiknek hivatásukul tétetett, a' hon' népének neveléséről törvényt alkotni!

*) A' tudós szerző valamelyik lapon azon szerény ohajtását fejezé ki: Vajha használhatnék munkámmal

utáni kiáltás, közös kiáltása az egész emberi-nemnek! De mi által lehet az ember boldog? Valljon az anyagi jólét egyedül, tehetendi-e boldoggá? Koránsem, különben a' nyomorultak és szűkölködők számára nem virulna az ég alatt a' boldogság' fája; az emberi méltóság pedig iszonyuan meggyaláztatnék! Boldoggá őt csak benső elégtelensége tehetendi; ha a' multnak emléke legkevésbé sem háborgatja, ha a' jelen, örömmel tölti be szívét, 's a' jövő, reménnyel kecsgetet. Megelégedésének föltétele pedig: a' tiszta öntudat, melly az Isten, előljárói, felebarátja és önmaga iránti kötelességeinek teljesítéséből származik; és alapja a' vallás, melly tiszta öntudatot szerez. A' szigorú erkölcsösség, önmaga fölötti uralkodás, mérséklet, alázatosság, békeségestűrés, munkásság, és egyebek, mind vallásosságának kifolyásai. Nincs tehát boldogság megelégedés nélkül; 's ez a' tiszta öntudat nélkül nem gondolható; de ez sem a' vallásosság nélkül. Tehát csak vallásosságán alapul boldogsága az embernek; azon boldogság, melly nélkül ha szűkölködik, hiányával van egy legfőbb eszköznek, mellyel rendeltetését sikeresen egyedül munkálhatja. 'S minthogy az emberi-nemet azon irányban kell nevelni, melly egyedül vezet boldogsághoz: vallás-erkölcsös nevelés nélkül szükségkép haszontalanná lesz, sőt bizonyos tekintetből, mint azt jól megjegyzi Strietz, veszedelmessé is válik minden egyéb oktatás, melly csak az értelem' kifejlődésére, ezen, igazán fénymázosnak mondható művelődésre czéloz. Ugyan mit is eszközölhetni egyebet, pusztán értelmi fölvilágosodás által, mint hogy ez az ifjunak könnyebbséget szerez, valamire juthatni, alkalmazást nyerhetni? De hogy alkalmassá is legyen, hogy a' közjóra haszonnal működhessenek, hogy tisztében pontosan, lelkismeretesen eljárjon, csupán értelmi kifejlődésétől soha se várjuk. Megtanítjuk őt arra, mikép kelljen szerezni, teremthetni külső, anyagi javakat; de föl is ébresztjük benne a' vágyat, egy mindig kényelmes és élvezetdúsabb anyagi állapot után; alkalmat szolgáltatunk neki a' vétkes törekvésekre, hogy állapotán bármily csalárd uton is segíthessen; irigységet, kapzsiságot, részvétlenséget mások' szerencsétlensége iránt, és pénzsomjat fogunk benne fölbresztetni; a' bűnök' minden nemeinek ismeretére fogjuk őt vezetni: de nem, erkölcsös, jó embereket nevelhetni; az elégedetlenség' hydráját fogjuk lelkében fölkeltetni: de nem, őt boldoggá tenni; fogunk a' szülőknek engedetlen gyermekeket, hűtlen házastársakat a' társadalomnak adhatni; fogjuk a' családok' nyugalalmát megháborítani: de boldogságukat előmozdítani nem; annál kevésbé segíthetendünk azok' siralmas során; fogunk önérdeket vadászó polgárokat az ál-

ladalomnak adhatni: de nem, jó hazafiakat nevelhetni. 'S épen ez oknál fogva, mivel az értelmi fölvilágosodás nem képes az ember' szükségeinek eleget tenni, joga van ismét rá, hogy vallás-erkölcsös nevelés, mint melly legelső szüksége, adassék neki; mit Strietz szerint is annál kevésbé kell 's lehet tőle megtagadnunk, minél nagyobb fogékonyságot adott neki Isten annak megszerzésére, 's minél inkább biztosítja az embert, tehetségeinek kifejlődése a' tökéletességre, 's ez által a' valódi boldogságra jutás' eszközeiről. Olly jog ez, mellyt tőle legnagyobb igazságtalanság, legmerészebb jogsértés, legkegyetlenebb zsarnokság, és vad, durva elnyomatás' bélyege nélkül megtagadni nem szabad. Ugyanis veleszületett természeti joga van az embernek, a' czéljának eléréséhez szükséges eszközökre, csak úgy, mint magára a' czélra; természeti joga van rá, hogy minden lelki 's testi tehetségeit akkép kifejleszthesse, vagy kifejlesztesse, mint a' rendeltetésének czélszerű eszközése szükségeli, egyéni, családi, 's társadalmi boldogsága kívánja 's igényli; van joga követelni, hogy e' jogának gyakorlásában senki által ne akadályoztassék. Valljon fogná-e valaki lelkismeretesen mondhatni, hogy az által ebben épen nem akadályoztatik, hahogy említett igényének és szükségének megfelelő, vagyis vallás-erkölcsös nevelésben nem részesítetik; hanem akkép oktattatik, hogy nem csak rendeltetésének ösvényéről eltérni, hanem mindenképeni boldogságát is egyre veszélyeztetni kénytelenítettik? Ennek még a' statusban sem szabad, hol az ember természeti jogaira nézve a' közös cél' elérése végett legnagyobb megszorításnak van szükségképen alávetve, még itt sem szabad történnie. Az csak akkor volna lehetséges, ha az ember a' status' tagjává, polgárává levén, ezen jogairól a' status' javára önkényt lemondott volna. De ezt sem nem tevé, sem nem teheté. Hogy nem tette, bizonyítja az emberi-nem' története. 'S ha volna is illyesmire példa, valljon nem leendette ez a' legszélsőbb zsarnokság' munkája? Mivel ezt magától az ember nem teheté: mint nem teheti, hogy önmagáról, emberi természetéről, méltóságáról, rendeltetéséről lemondhasson. Ha a' status' czélját, mellynél fogva tagjai összeállottak, a' priori tekintjük, nemde azon külső és benső köz- és magánbátorság és rend, mi nélkül minden egyéb alsóbb rendü álladalmi czélok nem érhetők el, koránsem követelik az embertől, hogy mindazon jogairól, mellyek által ő ember, lemondjon? De szükségtelen is itt e' tárgyban többet fölhozni; még csak azt jegyzem meg, hogy a' status, mellynek javára, vagyis jobban a' közboldogság' kedvéért, a' magánpolgár' természeti jogainak egy részét az állomány' kezeibe letette, legfőlebb is akkor aka-

dályozhatná a' polgári kérdéses joga' gyakorlásában, ha ez azzal visszaélvén, a' közjővel ellenkezésbe jönne, 's ez által a' közjót nemcsak hátráltatná, hanem veszélyeztetné is; mint ez a' nyilvános atheusok' kizárásánál történik. És miért történik ez ezekkel így, a' leghabzadabb szerkezetű státusokban is? Bizonyára nem másért, mint hogy az illy emberek emberi természetöket, mellynél fogva egy örök lénytől függenek, megtagadva, esztele-nekké, 's mint illyenek, nem statusba valókká válnak . . . És most, ha a' vallásos nevelés a' statusra nemcsak hogy káros befolyással nem bír, de az, mint az ember' legelső szüksége fönséges rendeltetésének eszközlésében, olly természetű is, hogy szükségességét magának a' társadalomnak érdeke kívánja: önkényt következik, hogy a' statusnak főbb gondjai közé kell a' vallás-erköcsi nevelést soroznia. Mennyire kívánja pedig a' társadalom' érdeke, hogy a' nevelés vallás-erköcsi legyen, arról legközelebb szándékom szólani. — Most csak azon, a' nép' érdekei iránti roppant igazságtalanságról akarnám a' t. olvasót egy eset' fölhozásával némileg fölvilágosítani, ha nem a' vallás tetteik nevelésének alapjául. A' viszonyok' újabb alakulásának következtében a' nép visszahelyeztetvén azon jogaiba, mellyeket egyesek' nagyravágyása, és saját lealacsonyodása tőle elraboltak, de a' kornak mivelődés után törekvő szelleme visszakövetelt: önmaga lön, ha nem is alapítója leendő boldogságának, de mindenesetre annak eszközlésében és előmozdításában, nem csekély befolyással bíró tényező 's résztvevő. Ő önmagának lön törvényhozójává, képviselői által. Minden képviselő a' nép' mindenképi, következőleg nevelési érdekeinek is képviselője. A' megválasztott lelkismere-tében köteleztetik a' nép' ügyét elősegíteni, ezt nyilván is fogadván. Ha pedig ott, hol a' nép' nevelési érdekeiről foly a' tanácskozás, azt önérdékének föláldozni merész: visszaél a' nép' bizodalmaival, mellyel ez őt megajándékozta, 's nem méltó rá; ha azon van, hogy a' törvény a' népnek vallás-erköcsös nevelése, mint legelső szüksége iránt kö-zönyösen, sőt a' nép' kárára máskép rendelkezék: elárulja ügyét, saját lelkismeretén is erőszakot követ el, és hárminek is, akár méltányosságnak, akár türelem- vagy egyéni meggyőződésnek, avagy humanismusnak leplebe burkolja jogtalan tettét, bármint mentegesse is azt a' világ előtt, lelkismeretének ellenében nem fogja mentetni. És jövendő idő, midőn utálattal forduland el tőle azon nép, mellyet olly rúttul, olly gyalázatosan megcsalt; sőt leszen idő, midőn saját lelkismerete is számot kérend tőle hűtlen sáfarkodásáról.

Klezsó J.

Kalászat

a' neveléstani irodalom' téréen.

Nem alapos-e valljon, mit amaz ős thebai, Krates, olly gyakran szokott ismételni, hogy ő, ha lehetne, a' város' legmagasabb pontjára szeretne fölmászni, 's onnan kiáltani le minden erejéből: Mit gondoltok ti emberek! hogy minden szorgalmatokat egyedül a' gazdagság' keresésére irányozzátok; gyermekeitekre pedig, kiknek a' gyűjtöttet hátrahagyni kívánjátok, legkisebb gondot sem fordítotok? "S én ehhez még csak azt tenném, hogy az illy szülék épen úgy cselekesznek, mint azon ember, ki minden gondját sarujára fordítja, 's e' miatt lábáról egészen megfeledkezik.

Plutarch.

A' tanító 's nevelő viseltessék növendékei iránt atyai indulattal; meggondolván azt, hogy azok' helyébe lépett, kik gyermekeiket gondviselése alá bízták. Ő maga legyen minden hiba nélkül, 's ne tőrjön eleget is. Komolysága ne legyen visszataszító, sem nyájassága korlátlan: nehogy amabból gyűlölet, ebből pedig megvetés származzék. Miről se szóljon olly gyakran és melegen, mint az illendő- 's erényesről. Őrizkedjek a' haragra lobbanástól: de azért ne nézze el azt, a' mi javítandó.

M. Fabius Quintilianus.

„A' régiek' nevelési rendszerében az ifjuság jökor lön arra szoktatva, hogy magát a' köztársaság' tagjául tekintse. Ez a' régiek' gondolkodásmódjának mindig bizonyos gyakorlati irányt, 's tetteiknek olly zsinórmértéket adott, mellynél fogva azok mindig valami nagy fontosságura czéloztak. — A' mi nevelési rendszerünkben nem az ész, hanem a' divat választatik zsinórmértékül, 's az ifjuságot korlátoltabb gondolkodásmódra szoktatják.... A' régiek a' nevelésnél szigorun fölügyeltek mindenre, mi a' polgári erényre tartozott, 's elnézők valának abban, mi az általános emberi erényt illeti. Mi ezt megfordítjuk; 's így lesz, hogy a' legjobb fő is gyakran középszerűt hoz létre, mivel hiányzik a' fönkelt gondolkodásmód. Mert csak ebben, nem pedig lángészen haladnak meg a' régiek hennüket.“ (Sulzer J. G.)

'S így a' classicus miveltségnek még mindig hasznát vehetné az újabb kor is, és kár vele olly lenézőleg, mint valamelly haszontalan lommal bánni. Csakhogy a' keresztényi nevelés' rendszere, kellőleg fölfogva, még magasabb gondolkodásmódot szül az embereken: őket nem csupán egyes polgári status, hanem az egész emberi-nem' tag-

jaiul nézetni tanítván. 'S ez már mégis valami főn-
ségesb eszme! Csakhogy igen tévednek, kik ez
eszme által a' köztársasági javak, és ezeknek megfe-
lelő polgári erények' eszméjét megsemmisítettini
vélik, vagy kik valóban oda törekednek, hogy a' ke-
resztény növendék feledkezzék meg róla, miszerint
egy határozott álladalom' tagja. Mivel a' keresz-
ténység, valamint nem rontotta le a' családi köte-
lékeket, hanem azokat inkább megszentelte, 's ez-
zel erősítette, úgy a' polgároknak egyes társasá-
gokba szövetkezését is helyesli, azt jótékony, is-
teni rendeleten alapulónak nyilvánítván. A' jó pol-
gár- és honfinak nem kell, de nem is szabad meg-
szünni. jó testvér- és fiúnak lenni. Ugy a' jó ke-
resztény sem szünhetik meg, azért, hogy magát ma-
gasabb állásra jutott világpolgárnak tudja, derék
hazafi lenni. Esztelenek az olyanok, kik az eré-
nyességbeni előmenetelt abban helyezik, hogy az
erények' egyikét elsajátított ember minden más eré-
nyeket megvessen. A' tökéletesség épen abban
áll: mindnyájával birni.

„A' bátorság és fölemelkedett lélek, melly a'
régii morálnak olly nevezetes részét tette, az újabb
kori erkölcsstanban sokszor egészen feledve, leg-
alább az újabbkori nevelésben, fölöttébb ellön ha-
nyagolva. Az alázatosság' erénye mellett, mellyet
a' religio hirdet, 's melly valódi erény, ha azt ön-
magunk' becsének helyes mérlegezésében, vagy
minden emberek' magunkkal egyenlőségének,
és sokak' fölöttünk' elsőségének érzetében he-
lyezzük, ellefedék saját értékünk' nemes érzetét is
ajánlani, melly az alázatossággal igen is megférhet,
's melly nélkül kevés más erény állhat meg. Mint-
hogy a' mi jelenlegi kormányformáink mellett“ (ez
több mint félszázad előtt iratott) „nem minden pol-
gárok hivatva a' harci munkákra: ennél fogva a'
népnek számos osztályai fölmentettek a' rettenthet-
lenség-, és veszélyek közti bátorságnak köteles-
ségétől; sőt némelyek' nevelését szándékosan is
akkép intézték, hogy őket elkényesztetett- és gyá-
váká idomítsák. Minthogy végre nálunk a' ran-
gok közti különbség nagyobb, 's ez az erkölcsök-
és társalkodásban sokkal világosabban kitünik,
azért a' nagyok kevélységre, az alantabb helye-
zettek pedig félénkségre képeztetnek. Pedig mind-
kettő megfosztja az embert a' léleknek azon emel-
kedettségétől, mellynél fogva minden embert ma-
gához hasonlónak, 's a' szerencsét, rangot, gaz-
dagságot, tekintetbe alig vehető előnyöknek nézi.
A' nagyok és gazdagok' félénk tiszteléséből szük-
ségkép tulságos nagyrabecsülése származik a' gaz-
dagság- és hatalomnak.“

Garve.

„Hinni az emberiségben, föltétlen bizodalmat
helyezni barátjában, ezt nagy- és nemesnek nevez-
zük; a' hitelenség, kétkedés, gyanakodás, némi
kicsinyest, és nemtelent foglal magában: mindnyáját
a' félelem szüli. A' nemes bátorság tehát hisz és
bizik. Hisz és bizik, nem azért, mintha valami ki-
tünőleg jó számító volna: az ő hite, bizodalma,
lelki erő, nem pedig az értelem' hideg munkás-
sága. Sőt inkább ez erő az értelem ellen gyako-
rolja hatását,“ (ha mégis nem a' legfőbb értelmi-
ség volna: hinni és bizni inkább, mint haszonta-
lanul gyanakodni; bátran és remélve várni inkább
a' ki nem tudható jövőt, mint félelemmel,) „azon
fölülemelkedve.“ (Jakobi.) Tehát mégis csak va-
lami nagy és nemes dolog: Istenben hinni! Illyes-
mire csak a' fölemelkedett lélek képes, nem pedig
az alacsony érzékiség és nemtelen önzés.

Valamig a' status, önmagával ellenkeve,
csupán itt-ott, a' hozzá legközelebb eső és kézzel-
fogható hasznok' eszközlésére igényel jogot, az
önként, féltelenség és kicsapongás' megszorítá-
sát, gátolását, fenytését illetőleg; valamig a' föl-
serdült fiatalságot a' legveszedelmesebb
években, egyszerre, 's egészen, és minden utmu-
tatás nélkül löki az iskolából, az élet' hullámzó
tengerébe, 's bizza őt a' gyenge szü-
lőkre, kikre mégis a' nevelés' gondját gyerme-
ki éveiben sem tartotta bizandónak; valamig az
ifjúságot egy álszabadság' élvezetére adott enged-
mény által, a' fölébredt szenvedélyek' valódi rab-
szolgaságába hajtja; valamig meg nem ismeri, hogy
a' valódi szabadság az arrai szoktatásban áll, mi-
szerint saját alanti akaratumkat egy magasabb- és
okosabbnak alárendeljük, mellynek szükségkép
idegennek kell lenni mindaddig, valamig a' saját
akarat eléggé megerősült; . . . valamig minden
községben egy, a' legfeddhetlenebb életü egyének-
ből alakított erkölcsi bíróság (Sittengericht) nem
fog fölállítatni; szóval, valamig a' status ama'
félséggel föl nem hagy: mindaddig a' népnek va-
lődi vallás-erkölcsi képeztetését sem lehet remél-
ni.

(Sächsische Schulzeitung.)

„Szokása az erénynek, a' kitünő jelességü
egyének' hibáit csak némi félelem- és pirulással
venni észre; szokása a' gazságnak, a' szemtelen-
séget az igazság' szeretetének nevezetével takar-
gatni.“

(Die Erzieherin.)

„Egy tanító' mindennapi imádságának ennek
kell lenni: „Urísten! ments meg engem az önelé-

gülségtől; de adj magam iránti bizodalmat is. Az utóbbi szintolly szükséges arra, hogy működése áldásos legyen, mint öt ebben akadályozza az első.“

„A tanító csak úgy gyakorolhat tanítványaira hathatós erkölcsi befolyást, ha azok bizodalmát bírja. Hogy ezt megnyerhesse, szükség, miszerint irántuk maga is bizodalmat mutasson. Ha talán olykor méltatlant ajándékozna is meg vele, ki azal visszaél: tiszser inkább ezt, mint a nem érdemlett bizodalmatlanság által az érdemes tanítványt is elijesztni magától, és azt megszorítani.“

Brauns.

„Sok tanító hasonlíthatlanul jobb lenne, ha magát nem tartaná még a legjobbnak.“

Sok igaz van benne, mit Villaume mond, hogy: „Némelly hibák egyes, kitünő jeles tulajdonokkal vannak összezsátolva; sok más az életmüszert eltávolíthatlan következménye. Ha amaz kiirtatik, vele együtt a jó tulajdonság is“ (könnyen) „elenyészik... Illy esetekben a tudatlan nevelő mindegyre csak azon dolgozik és buzgólkodik, hogy a kisebb hibát elnyomhassa; azonban az egy elnyomott helyett, több nagyobbakat idéz elő. Elfojtja a kitoréseket: és a betegséget a lélek bensejébe szoritja vissza; hasonlót tévén az ügyetlen orvossal, ki a sebet külsőleg behegeszti, míg a genyetség, mellynek utját elzárta, belül emészt, és a csontokat megrontja.“

„Egy tanítónak, ifjuságot nevelőnek, mindekelőtt szükséges, hogy bizzék az Isten igéjének hathatóságában, mellyel tanítványait megismerkedtetni kívánja. A tanítónak a köztünk uralkodó nyomoruságot egész nagyságában kell ismernie, hogy magát fölhivottnak érezze, részéről is mindent elkövetni annak fogyasztására; azonban e mellett szintolly bensőleg meg kell arról is győződve lennie, hogy az emberi-nem az erényesség pályáján előrehaladni képes, és azon előre is megy: nehogy a keresztényi erény csiráit a gondviselésére bízott kisdedek szívébe ültetgetni megunja.“

„A tanítói erények valamennyiét magában foglaló főerény, a szeretet és jó kedv. Ha máshonnan nem tudnám is, milly gyorsan és hathatósan tud a lélek lélekre hatni, mint hangolja le saját rosszkedvünk másokét is: úgy ezt iskolámban kellene

megtanulnom. Mikor én amugy igazán vidáman lépek bele, akkor minden gyermekeim merő angyalok, és minden a legpompásabban megy.“

Sailer.

„Iskolában a jutalmazások- és büntetésektől, a mennyire csak lehetséges, ovakodni kell. Az iskola jó rend, igazságosság, és szeretetteljes bánásmód által eszközölje a jót, és tartoztasson vissza a rossztól. Hol ezen eszközök hiányoznak, ott azokat mi sem pótolhatja. A büntetés rossz vért csinál, táplálója a képmutatásnak, és zavarója a rendnek.“ (Hisz nem is obajtja azt senki; mint a törvénysértéseket és kicsapongásokat, hibákat és kötelességmulasztásokat sem az ifjuság részéről: de ha, mi kerülhetetlen, még is csak előfordulnak? A kiosztó igazság eszméjét, melly minden gyermekben él, s többnyire egész épségben, jó, ha a tanító is valósitja, s igazságszeretetének és részrehajlatlanságának is bizonyságait adja. Ez sincs haszon nélkül. Az élet hibák és tévedések nélkül nincs: hiában igyekszünk tehát az annak hü képét viselő kisvilágban, az iskolában is, valamint a büntetéseket, úgy az érdemlett jutalmazásokat is egészen mellőzni. Csakhogy természetesen erre épen nem szükségesek az olly zajos, hiúságot tápláló, színpadi productiók, és díjkiosztások, minők a franczia nevelő- s tanítóintézetekben divatoznak.) „Jutalmazások hiúvá tesznek, és irigységet gerjesztenek.“ (De kellőleg használva, sok jót is eszközölnek!) „Legsikeresebben lehet a jórai folytonos ösztönözés, az előhaladásbani erő öntudatának ébresztése által hatni. Büntetések ennél fogva csupán kivétel gyanánt, elrontott gyermekek irányában használandók; de még ekkor is előrelátólag szükség azokat megválasztani; minők: az elkülönöztetés, foglalkozástól kizáratás, végső esetben elcsukatas; a büntetést érdemlő esetek ismétélésekor, élesdorgálás, de melly a becsületérzést ne sértse, mellyet inkább mindenkor éleszteni szükség.“

Girard.

„Alig tarthatni a gyermeknek mégolly tetemes megfenyítését is annyira fontosnak, mint minő az azt követő legközelebbi óranegyed, s a megbocsátásbai átmenet ideje. A zivatar órája után, a tanításnak minden ige-magva, föllágyult, meleg földre talál; a félelem, és a büntetés iránti gyűlölet, mellyek eleinte megkeményítették a szívet, és vonakodóvá tették a szó elfogadása ellen, elmúltak, s a szelíden hangzó beszéd behat és gyógyít; mikép a méhesipést enyhíti a méz, és a sebek fájdalmát az olaj. Illy órában sokat mond-

hatni, ha a' lehető legszelidebb hangot választja az ember, 's ha tulajdon fájdalmát tanusító jelek által igyekszik a' másét enyhíteni. Ellenben mérges a' további haragnak minden utó-tele; 's legfőlebb is az utófájdalmat, de nem az utókinzást tarthatni megengedhetőnek."

Jean Paul.

„Egy szeretetteljes, jutalmazó tekintet, egy szíves kézszerítés, egyszerű vállveregetés, melylyet e', megindult szívből származó szavak kísérnek: Helyesen, fiam! 'stb., több hatással bír, mint a' leglármásabb kidicsérés; e' mellett még azon veszedelemnek sem tesz ki bennünket, hogy gyermekeinket hiukká tegyük és dicsvágyókká. 'S így az ellenkező esetben is, egy bűteljes tekintet, egy rosszaló, fájdalmas förázás, rögtöni elhallgatás, és a' gyermek előli kedvetlen távozás, égre vetett szomorú tekintet 'stb., bizonyosan sokkal fogatosabb lesz, hogysem bármily lealázó megszégyenítés."

Campe.

„Az iskolai nevelést jól meg kell különböztetni attól, mit az iskolai fenyíték' nevezete alatt értünk. Fenyíték' neve alatt rendszeren csak azon működések jönnek, melyeknek céljok: a' tanítás- és tanuláshoz szükséges csendet és rendet eszközölni; úgy hogy az csak mint a' tanításnak alárendelt szolgálója, nem pedig önálló cél gyanánt jelenik meg."

Harnisch.

Elmélkedések

az ünnep-és vasárnapi evangéliumok fölött.

Sz. Péter- és Pál-napra.

(Sz. Máté. 16. rész. 13—19. v.)

„Az időben Jézus Fülöp-Caesarea város' környékébe jött, 's kérdést intéze tanítványaihoz, mondván: kinek tartják az emberek az ember' fiát? Ők pedig felelének: Némmeltek Keresztelő-Jánosnak, mások pedig Illyésnek, mások ismét Jeremiásnak, vagy a' proféták' egyikének. Mondja nekik Jézus: Ti pedig kinek tartatok engem? Mire Simon Péter felele, mondván: te vagy Krisztus, az élő Isten' fia. Jézus pedig válaszola, mondván neki: Boldog vagy Simon, Jónás' fia! Mivel ezt neked nem a' test és vér jelentette ki, hanem az Atyám, a' ki mennyekben van. Én is mondom neked, hogy te Péter vagy, (a' mi annyit tesz, mint köszál,) „és e' köszálra fogom egyházamat alapítani, 's a' pokol' kapui nem fognak rajta diadalmaskodni. 'S neked adom a' mennyek' országának kulcsait. És ha mit megkötözenedsz a' földön, meg lesz kötve mennyekben is; és ha mit megoldandasz a' földön, meg lesz mennyekben is oldva."

I. Jézusnak, az Isten' egyszülött fiának sem közönyös, bármit tartsanak az emberek róla: 's mi maradhatnánk érzéketlenek az iránt, hogy embertársaink milly véleménynyel vannak felőlünk; ha valljon becsülnek-e, vagy megvetnek: tiszteletre találnak-e méltókul, vagy pedig arra, hogy megutáltassunk? — Embertársainkra esupán a' bennünk helyezett bizodalomnál fogva gyakorolhatunk legtöbb 's jótékonyabb befolyást: arra tehát szükségünk van, ha éltünk' célját elveszteni nem akarjuk. Már pedig bizodalmat csak a' felőlünk 's becsületességünkről táplált meggyőződés szülhet. Azért igyekezzél óh ember! akkép élni, hogy e' tisztelet- és innen eredő bizodalomra méltó légy; 's hogy azt, még ha szerencsétlenül megfoszthatnál is tőle, (mivel a' mi földi, mindaz veszendő,) nélkülözni bírhasd, azon bátorító öntudat mellett, hogy a' nem csalhatatlan emberi vélemény irányodban tévutra vetődött. Az igazság a' nélkül is ki fog egyszer tűnni; 's a' hitel, mellyet visszanyerenedsz, használni fog az emberiségnek még rövid élted' pályája után is.

II. Keresztelő-János, Illyés, Jeremiás, vagy a' proféták' egyike! Tehát senkinek sem jut eszébe, Őt ama' világhódító nagyok' közül valónak tartani, kiket a' gyáva előkor az égiek' sorába iktatott? Sem Nagy-Sándor, sem a' 'dicső' (Epiphanes) Antiochus, sem a' 'nagy' Herodes' lelkét nem hiszik Jézusba szállottnak, hanem igen is egy Keresztelő-Jánosét, egy Illyés- vagy Jeremiásét!... Van egy szellemi rokonság, melly saját vérét szintolly kevéssé képes megtagadni, mint az aljas hitszegés, a' földi javak utáni sovárgás, az uralkodási gög és hitetlenség' magacét. Ám vizsgálj meg bensődet, és lásd, kikhez vonzódik: azokhoz-e, kik, mint Ker.-János, Illyés, Jeremiás és Jézus, a' mennyekiek' keresésére buzdítanak, és a' földöntuli tökély' ideáljában élnek; vagy pedig a' világi nagyság' imádóihoz, a' gazdagság, érzéki élvezet és hiu dicsőség' rabjaihoz, kiket az emberi tudatlanság bálványoz?

III. És ti, kik egy Paulussal, egy Straussal, a' test és vér' szózata után itéltek arról, mit csak a' szellem képes legmagasabb röptében elérni, ti kinek tartatok engem? És kinek tartatok engem' ti, kik a' nazarethi bölelet egynek nézitek azon napi böleseség' avatottjaival, kiknek minden tudományuk a' körülményekhez alkalmazkodni tudásban áll, 's kiket a' józan ész a' leggyávább köpönyegforgatók' nevezetével illet? És ti hitetlenek, kik a' szentség' ideálját egy népesábitónak állítani meritek, „kinek tartatok engem?" Boldogtalanok ti; boldogtalanok ugyanazon mértékben, mint mellyben boldog volt a' halandói külalokban rejtődző istenit fölismerő Péter; boldogtalanok ti, nektek e' böleseségül hirdetett hitetlenséget egyedül a' test és vér, a' föld' porához tapadó érzékiség, a' rövidlátó véges ész, a' tudatlanság sugalta: míg a' hívőt egy végtelen, mennyei fényugár által megvilágosított magasabb értelmiség vezeti az Ur' templomába; hogy ott a' láthatatlan Istenséget imádja, 's Jézusban egy pusztá embernél magasabb lényt ismerjen.

IV. Jézus' egyháza te, tizenhetez századok óta anynyi temérdek viharok által ostromolt egyház, ne félj! alapjaid egy rendületlen köszálra, az ur Jézusbani hitre vannak fektetve; 's e' hit nem fog a' földről elenyészni, valamig emberek lesznek, kik előtt az erény becsületben van; 's valamig emberek lesznek a' földön, kiknek az élet' viszontagságai közt vigasztalásra van szükségök; 's valamig emberek lesznek a' földön, kiket e' mulandó, pillanatnyi élet nem képes kielégíteni, 's azért örökké tartó javak után sovárognak; 's valamig emberek lesznek a' földön, kiket töredelmesen bevallott bűneik' öntudata nyugtalanít, és

hisz nek egy örök igazságban: de remélnék egy örök szeretetben is, melly Krisztus Jézusban testvért, a' mindenség' urában pedig atyát adott a' bűnös emberiségnek. Illy hit, melly az emberi-nem' legfőbb szükségéit elégíti ki, nem veszt el a' föld' színéről előbb, mint midőn maga az azt lakó nemzedék is elenyészett.

V. De az igazság egy! 'S hol egység nincs, ott igazság sincs. Jézus' egyháza pedig az igazságot vallja hitének: szükség annakokáért, hogy az egység' kötelékét se nélkülözze. Egygyé kívánta Jézus övéit tenni, midőn az olajfák' hegyén imádkozott¹⁾ értők: 's miképen hagyhatta volna a' jövendő milliókat egyesülési középpont nélkül, ki a' tizenkettőnek testvéri összetartását is annyira szívéen hordta? Azonban az ur Jézus az egység' középpontjaul nem az uraságot, hanem a' szolgálni kész, alázatos, testvéri szeretetet jelelé ki.²⁾ Csak ez van hivatva az egység' föntartására. Az elbizottság, góg, uralkodni kívánás, erre nem képesek, hanem csak szakadások' csinálására. Jaj pedig annak, a' ki ezekre, 's az innen eredő botrányokra okot ad. Jobb volt vala az illy embernek, ha nem született volna!

Pünkösöd-utáni V. vasárnapra.

(Sz. Máté. 5. rész. 20—26. v.)

„Az időben mondá Jézus az ő tanítványainak: Ha csak igazságotok nem mulja fölül az írástudók- és pharizaeusokét, nem mentek be a' mennyek' országába. Hallottátok, hogy a' régieknek ez mondatott: ne öl; az pedig, a' ki öl, törvényszéki ítélet alá esik. Én pedig azt mondom, hogy minden, a' ki testvére bosszus, ítélet alá fog esni. Az pedig, a' ki testvérenek azt mondja: raka“! (semnirékellő) „a' főtörvényszék' ítéletére méltó; ki pedig azt mondja: bolond! méltó a' gehenna' tüzére. Azért ha az oltáron ajándékok bemutatod, és ott eszedbe jut, hogy testvérednek ellened panasza van: hadd ott az oltár előtt adományodat, és menj el, kibékülni előbb testvéreddel; 's csak azután jöjj, ajándékokat bemutatni. Egyez meg mielőbb a' te ellenfeleddel, míg utban vagy vele: ne hogy a' bíró' kezébe szolgáltatson, ez pedig a' poroszónak adjon által, 's tömlőzbe vettessél. Bizony mondom neked, nem fogsz onnan kijönni előbb, mint miután az utolsó fillérig eleget tettél“

I. Van a' világon igazság, merő külförmák-, 's bevett régi szokásokon, kiváltságok- és előítéleteken alapuló: melly gógos a' legalitás' szép nevezetére, 's mellyet senki sem győzhet meg alattomos rosszaságáról, sem arról, hogy a' „summum jus summa injuria“: mellyet csak Isten ítélhet el, és csak a' lelkismeret' szava kárhoztat, ott, hol egészen még nincsen elnyomva. 'S ez az írástudók és pharizaeusok' igazsága. De van ezen kívül egy másik is, (a' földön ritka, mert szellemi 's eszményi kép,) melly a' külsőségek után ítélő emberek előtt sokszor a' legbüntetésre méltóbb törvénytelenég' színében tűnik föl: 's mégis bensőleg a' jó lelkismeret, 's az Isten és emberek iránti szeretet' bizonyosságát bírja. Volt már a' világon, 's ki mondhatja, mikép nincs és nem lesz soha, törvény, melly szerint a' legigazabbnak, az ártatlan Jézusnak is meg kell halni,¹⁾ mihelyt azt egyes emberek, a' szenvedély és érdek' rabjai magyarázzák. De van egy más törvény is, az emberek' szívébe mélyen beírott, az örök igazság' kinyomata, melly minden

formulázás nélkül is él az emberiség' jogait tisztelni tudó igazak' kebelében, 's mennyei szózatát tiltakozólag emeli sokszor, a' megölő betűnek²⁾ lelketlen uralkodása ellen. Boldog, ki az e' betűnek szorító zárai alá nem kényszeríthető szellemet érti, 's kész annak szolgálatára mindenét fölzánni. Kik, mint az apostolok, a' világ' erkölcsi újjászületésének eszközlésére vannak hivatva, csak ezen hatalmas szellem' erejével törhetnek sok megcsontosodott, 's a' további fejlődést gátoló visszaéléseken, előítéletek- és külsőségeken keresztül, mellyekben az írástudók és pharizaeusok az igazságnak egész lényegét rejteni vélték és vélik.

II. A' régieknek elegendő volt az erkölcsi tökélynek azon fokára jutást is köteleességökké tenni, mellyen a' gyilkosság, a' személyes bosszu 's küllerőszak el valának tiltva: de a' keresztényi műveltség az érzelmeket is nemesíteni akarja, nem pedig egyedül a' kültetteket szabályozni. Nem ölni fegyverrel, nem gyilkolni meg a' testet, de azt, mi az emberben legmagasabb, és a' testi életnél hasonlíthatlanul nagyobb, tudniillik a' legbensőbb szellemi életet, az erkölcsiéget, vallásos érzelmeket, az emberi boldogság és erény' nélkülözhetlen föltételét, a' szabadságot megsemmisíteni, elnyomni, meggyilkolni: — ez pharizaeusi büntetés, 's nem csak a' gyilkosságra szabott büntetések-, hanem az azoknál súlyosb megfenyítettésre is méltó.

III. Ne forralj bosszút embertársad ellen! Mert bárki legyen az, ő t e s t v é r e d. Istené az ítélet: gyarló embereké csak a' kölesönös eltérés lehet és megboesátás, övék csak a' kibékülés lehet és engesztelődés. Ez minden más áldozatknál becsesebb, mert nagyobb. Te, ki ellenfeleddel versengesz, és bíró' elébe hagyod inkább ügyedet vitetni, hogy sem a' méltányosság' és engedékeny szeretet' szavára hallgatnál, miért hivatkozol a' pharizaeusi igazságra, 's nem követed inkább a' keresztényit, mellynek törvényezikkeit a' szeretet' dictálja? Ah ha csak azt nézed, a' mire neked a' törvény jogot ad, mint fogsz ugyane' törvénynek követeléseit elől menekülni, midőn az ellened fog szólni? „Bizony mondom neked, meg nem fogsz szabadulni, valamig eleget nem fogsz tenni az utolsó fillérig.“ Ellenben a' szeretet' törvénye alá vetve magad, a' bocsánatért bocsánatra, irgalomért irgalomra, könyörületességért könyörületességre számolhatsz te is azon igazságos visszafizetónél, ki ugyanazon mértékkel fog neked is mérni, mellyet te felebarátod' irányában használtál.³⁾ Jaj neked esztelen, ha a' vas pálczát választottad, az irgalom' vesszeje helyett, mértékül!

Statistical adatok, némmely külföldi gymnasiumokat illetőleg.

(Poroszthoni gymnasiumok.)

Vannak, kik honunkban a' tudományos kiképeztes' eszközeinek, a' 'tudós' középtanodáknak (gymnasiumoknak) sokasága fölött panaszolkoznak; mintha ez egyik és legfőbb oka volna az ipar és szorgalom' pályáján látható elmaradásnak. Mi a' tanító-intézetek' sokaságát nem tartjuk bajnak; hanem igen, az azokat kellőleg használni nem tudó élehetlenséget. A' középtanodák' száma honunk'

¹⁾ Ján. 17, 24—3. — ²⁾ Luk. 22, 26. Ján. 13, 14.

³⁾ Ján. 19, 7.

²⁾ II. Korinth. 3, 6. — ³⁾ Máté 7, 1.

kiterjedéséhez képest ha nagy is, mint lennie kell, de nem fölösleges. A' meglévő, bár tökéletlen intézeteket jelen szükségünkhöz képest átalakítani sokkal könnyebb, mint újakat állítani ott, hol semminők sem léteznek. Az ipar és szorgalom pályájáni elmaradásnak egészen más okai vannak, az ország' eddigi függésében. 's főleg az e' tekintetbeni mostoha kül- és belviszonyokbankeresendők: melyek a' kiképzett műiparos és művész' szorgalmát sem jutalmazák kellőleg; nem hogy a' kevésbbé ilyeneket, a' nem igen fényes jövőre nyújtott kilátás mellett, nagyobb erőmegfeszítés-, ipar- és költséges vállalatokra lelkesítették volna. Ha csak a' kereskedés-, mű ipar- és mesterségekrei képzettség' hiánya volt volna az e' téreni pusztaság' oka úgy régen segítve volna a' bajon; mert segíteni rajta, gymnasiumaink' sokasága mellett is, könnyű: hanem az olly akadályokon, mellyek egy egész országot külföldnek adózó provinciává tesznek, 's ez alárendelt állapotjából kivergődni, minden patrioticus törekedések, gazdasági intézetek, kereskedelmi társulatok' stb. daczára sem engedik, az iskola sem győzedelmeskedhetik; mint nem adott volna, például, a' honnak nemzeti hadsereget a' még olly tökéletesen felszerelt hadi iskola is, bármilly sokan képeztettek volna is ki a' hadi tudományokra, 's gyakoroltattak volna is be az általuk igényelt készségekbe, ha az itt szerzett ismereteket egy, a' nemzet' valódi javára czélozó módon használni tettleg is nem lehetendett. Angliában, mint ezt az e' lapban közölt utazási képek' is bizonyítják (252. 259. l.), a' latin és görög nyelvet még olly intézetekben is tanítják, mellyekből az 'egészen classicai műveltséget' nyert ifjak csaknem kizárólag kereskedői, vagy műiparos életet folytatni akarólag lépnek ki; de azért a' műipar és kereskedés, mint tudjuk, épen nem szenved általa; mint Belgium' műiparának sem árt a' tudós iskolákban még mindig sürgetett classicismus. Szerintünk ott, hol gymnasiumok már vannak, 's hol fensőbb polgári, műipari iskolákra is van szükség, csak azt kell lehetővé tenni, hogy azon reálműveltség' megszerzethetése végett, mellyek a' műiparosnak különösen szükségesek, a' gymnasiumoknál saját tanszékek állíttassanak föl, 's az azokban adott leczkékre a' fensőbb tudományos műveltséget nem igénylő, 5-dik 's 6-ik osztálybeli tanulók járhasanak olly órákban, mellyek kizárólag a' classicai tanulmányoknak vannak szentelve; mikép ez nemcsak Belgiumban, (mire láss példát a' 'Kath. isk. lap' 229. l.), hanem az iskolákat illetőleg olly bőségesen megáldott Poroszországban is történik: hol nem köteleztetnek bizonyos tanulmányok' hallgatására, kik azok' hasznát, választandó életmódjukban nem veendik; ellenben a' latin vagy görög nyelvből adott leczkék' idején olly ismeretek' szerzésére mehetnek, mellyekben egy műiparosnak egyebeknél kitünőbb járatossággal kell birnia. De ezekről máskor; jelenleg azt akarjuk csak a' poroszoni gymnasiumok' számának kimutatásával elérni, hogy egy olly nagy nemzet, minő a' magyar, Isten' segítségével lenni akar, még épen nem tarthatja rendkívül fölösnek a' létező gymnasiumok' számát: bárha az már nagyon is kívánatos, hogy azok mellett, a' fensőbb polgári 's műipari iskolák is megszorítottassanak, vagy pedig, a' mi könnyebb, a' tanszékek' jobb rendezése- és szaporításával, olly állapotba tétessenek, hogy mind a' tudományos, mind pedig a' műipari képzettség' megszerzésére, czélirányos eszközökül szolgálhasanak a' honi fiatalságnak.

Ha a' Becher szerint 15 millionyi lakost számláló Magyarhonban, mint a' 'Respublica' mondja, „az 1847/8-diki iskolai évben, maguknak a' catholicusoknak 72 tudós középiskoláikban 15,851 tanuló volt,“ ugy ez arány, a' szinte 15-6 millio lakossággal biró Poroszországhoz képest,

hol ez előtt tíz évvel is már, 113 gymnasiumban, 21,728 ifju tanult, nagyon is természetesen fog találatni; 's a' tanító-intézetek' szaporításában örömet lelő honfi, ohajtani fogja ugyan a' polgári 's reálistólak' jobb karba helyezését, de azért ezt nem fogja a' gymnasiumok' számának fogyasztásával elérni akarni.

A' poroszoni gymnasiumok' állapotja 1844-ben következő volt. A) A' rajnai tartományban teljes gymnasium volt 18: tudnillik: Aachen, Bonn, Cleve, Coblenz, Duisburg, Düren, Düsseldorf, Elberfeld, Emmerich, Essen, Köln (itt kettő: Fridrik-Vilmos-gymnas., és a' catholicusoké), Kreuznach, Münstereifel, Saarbrücken, Trier, Wesel és Wetzlar városokban. A' hat osztályu eme' középiskolákban classicai képeztetést nyert ifjak' száma, nevezett évben következő volt: (megjegyzendő, hogy az első osztály (I.) itt, mint általában a' némethoni gymnasiumokban, a' prima, 's a' legfensőbbet jelenti):

Gymnasium.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összes.
Aachen	41	61	39	65	58	68	235
Bonn	—	—	—	—	—	—	240
Cleve	7	18	7	22	27	19	100
Coblenz	29	64	32	59	69	77	330
Duisburg	9	16	23	15	21	12	114
Düren	14	24	33	27	30	30	158
Düsseldorf	29	47	34	27	39	40	216
Elberfeld	17	12	20	25	35	21	130
Emmerich	9	12	17	15	20	14	87
Essen	13	20	17	22	25	26	123
Köln (Fr.)	42	62	47	40	37	75	303
Köln (K.)	44	83	55	75	77	70	404
Kreuznach	11	11	25	38	36	29	150
Münstereifel	20	27	16	34	19	28	144
Saarbrücken	6	8	7	22	20	45	120
Trier	56	125	84	79	92	59	495
Wesel	22	33	31	23	28	32	169
Wetzlar	10	32	23	29	28	14	136

Poroszországban tehát nem tartják még a' teljes, 6 osztályu gymnasiumokat is fölöslegesnek, még ott is, hol, mint Emmerich- és Cleveben, 100-ra is alig megy az összes ifjuság' száma, 's hol némelly években (mint 1844-ben a' kreuznachiban) egyetlen-egy sem hozatik föl az iskolákat végzett, és egyetemekre fölbocsátható abituriensek' rovatában. Illy gymnasiumok honunkban alig léteznek.

Az elősorolt 18 gymnasium közül 9 catholicusoké (Aachen, Bonn, Coblenz, Düren, Düsseldorf, Emmerich, Köln, Münstereifel és Trier); egy vegyes, az esseni: hol a' tanítók' fele kath., más fele pedig prot. hitvallásu; a' 7-ik állomás, az igazgatói, fölváltva majd kath., majd prot. egyénekkel tölten be. E' gymnasiumok közt is több van ollyan, hol a' műipari pályára készülő fiúk, a' görög nyelvtanból adott leczkék helyett, a' francia 's angol nyelv-, és számtanból adottakra mennek; a' duisburgi és saarbrückeni gymnasiumokban pedig, a' tudományos kiképeztetést ohajtó tanulók. a' reálistanokban kitünőbb előmenetelt tenni kívánóktól elkülönítetve, saját osztályokkal bírnak. Az aacheni 's trieri gymnasiumokban a' két legfensőbb osztály, két külön szakaszra van osztva: ugy hogy az egész gymnasiumi tanfolyamot tulajdonképen nyolcz osztály képezi; másutt előkészítő 's reálistani osztályok járulnak a' rendes hathoz. — A' clevei gymnasiumban a' helyviszonyokrai tekintettel, a' hollandi nyelv is tanítási tárgy. — Hol vagy a' tanulók' száma nagyobb, 's az osztályoknak több szakaszok-, classisokrai fölosztását ki-

vánja, vagy pedig a' gymnasium egy fensőbb reáliskola helyét is pótolni kívánja, ott mind a' tisztán tudományos, mind a' reálismeretekben, segédtanítók is adnak leczkéket. Ily segédtanító például a' coblenzi gymnasiumnál 8 van, három a' tudományos, szintanyi a' reál, 's kettő az elemi ismeretek' előadására. A' kölni kath. gymnasiumban, az alig 400 tanuló tanítása körül, az igazgatót is beleszámálva, tizenhét rendes és segédtanító működik! 'S ezeken kívül még a' technikai ismeretek- 's készségekben három más tanító ad oktatást. A' trieri tanítói személyzet 16 egyénből áll.

Ugy nevezett progymnasium, (mellyek azonban a' főnebbi számba nem is értettek bele) e' tartományban, néhány évek előtt 12 volt; mellyek közül némelylek kath., mások a' prot. hitfelekezetéi. Az előbbieket közé számítandók: Andernach-, Boppard-, Kochem- (azóta megszűnt) és Linzben; utóbbiakhoz a' berncasteli, neuwiedi, sobernheimi, trarbach-i; vegyesek a' kempeni, meursi, uerdingeni, wardeni; mellyek többnyire 4 osztályból állanak. A' meursiben, egyéb tanulmányokon kívül, angol nyelvtan, physica és vegytan is adatnak elő. Az uerdingeni kis gymnasium pedig csak névre bír négy osztálylyal; valóban kettőt is alig képezhetvén a' csekély számú tanuló sereg: melly 1840-ben mindössze is 21 gyermekből állott. A' progymnasiumok közé számíthatók még a' kirni, wipperfürthi, neussi, neuwiedi 'stb. iskolák is.

Ezekon kívül vannak fensőbb műipari 's reáliskolák: Aachen-, Barmen-, Crefeld-, Düsseldorf-, Elberfeld- és Rheydtban. Az ezekből jó bizonyítvánnyal elbocsátott növendékek fölvétehetnek a' tartományi kormánybureaukba, 's a' postai, erdész- és építészeti hivatalokban is alkalmazást nyerhetnek. Hasonló előnnyel bírnak a' duisburgi és saarbrückeni gymnasiumokból kikerült ifjak is, ha az illető reálosztályokba sikerrel jártak. Az aacheni 's elberfeldi reáliskolával műipari tanodák is vannak összecsatolva, mellyek' tanítványai a' vallástan-, mennyiségtan-, gyakorlati számadás-, természet- és német nyelvtanból adott leczkéket, a' reáliskola' növendékeivel együtt hallgatják; de azon kívül még rajzolás- és eróműtanból is vesznek különösen leczkét. Egyébiránt a' IV. osztálytól kezdve fölfelé, itt is eljárhatnak a' tanulók a' latin nyelvtani előadásokra, vagy pedig azok helyett más tanulmányokra adhatják magukat. A' barmeni, öt osztályu fensőbb polgári iskolában szinte tanulhatni külön órákban nemesak latinul, de görögül is. A' crefeldi reáliskola szinte folytonos tanfolyammal bír a' latinul tanulni akarókra nézve. Ugy hogy már csak ebből is kivehetni, mily nagy még mindig Poroszországban, hol pedig a' reálismeretek' tanítását csakugyan nem mondhatni elhanyagoltnak, a' classicai műveltséget nyújtani képes tanító-intézetek' száma. Mert ha az olly reáliskolákat is, mellyekben latin- és görögül tanulhatni, ama' 113 gymnasiumok- és határozatlan számú progymnasiumokhoz adjuk, a' tudós középtanodák' számát csakugyan tetemesen nagyobbinak kellend mondani, aránylag is, annál, melylyel honunk bír, 's mellyet némelylek már most is fölöslegesnek ítélnék.

B) A' westphali tartomány 11 gymnasiummal bír. Prot. tanodák, a' bielefeldi, dortmundi, hammi, herfordi, mindeni, soefthi; kath. ellenben az arnsbergi, coeffeldi, münsteri, paderborni 's recklinghauseni. Progymnasiumot a' tartomány hetet számlál: Attendorn-, Brilon-, Dorsten-, Rheine-, Rietberg-, Vreden-, és Warburgban. Fensőbb polgári iskolákat bírnak: Siegen, és Warendorf.

C) Brandenburgban a' gymnasiumok' száma összesen 18-ra tétetik (Berlin, oderai Frankfurt, Guben, Königsberg, Luckau, Neu-Ruppin, Potsdam és Sorau városok-

ban), közülök 6 magában Berlinben (Franczia gymnasium, Friedrichs-Werder-, Friedrich-Vilmos-, Grauen-Kloster-, Joachimsthal- és reál-gymnasium).

D) A' szász tartományban gymnasiumok léteznek: Eisleben, Erfurt, Halberstadt, Halle (kettő: Paedagogium és latin főiskola), Heiligenstadt, Magdeburg (Paedagogium és székesegyházi gymnasium), Merseburg, Mühlhausen, Naumburg, Nordhausen, Pforta, Quedlinburg, Rosleben, Salzwedel, Schleusingen, Wittenberg és Zeitz városokban: összesen 21. A' hallei latin főiskola' tanítói személyzete 22 oktatóból áll; holott a' tanítványok' száma évenként alig megy 250-re; a' quedinburgi, schleisingeni, 'stb. gymnasiumokban pedig 60—70-re: hol mégis 7—9 tanító foglalkozik!

E) A' szileziai, számszerint 20 gymnasium, aránylag legtöbb tanuló számú, 's a' következő városokba van föl-osztva: Boroszló (négy; tudnillik: Sz.-Erzsébet, Fridrik-, Kath.-, és Mária-Magdolna-gymnasiummal), Brieg, Glatz, Gleiwitz, Glogau (két, kath. és prot. gymnasiummal), Görlitz, Hirschberg, Lauban, Leobschütz, Liegnitz, Neisse, Oels, Oppeln, Ratibor, Sagan, Schweidnitz.

F) Pommern tartományra két gymnasium esik; G) a' keleti 's nyugoti porosz tartományokra 14; H) Poszrenre négy.

TAN- ÉS NEVELÉSÜGYI TUDÓSÍTÁSOK.

Magyar hon.

(Kinevezések.) A' vallás- és közoktatásügyi ministeriumhoz Peregriny Elek tanácsossá, Nyisztor József kbelbeli fogalmazó és Takács József helyettesített irodafnök osztálytitkárokká, Tessedik Imre, eddig gazdasági fölügyelői tollnok fogalmazóvá, Lövész György segédsorjegyző segédfogalmazóvá, továbbá Merzsei György sorjegyző irattárnokká, Károlyi Alajos és Gáspár László segédsorjegyzők, Hám Antal és Blázsovich János irnokok sorjegyzökké, végre Holló József irnokká, általam kinevezettek. Budán, jun. 20. 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

— Babics János, egri feltanodai tanár, általam ministeri titkárrá kinevezetett. Pesten, junius' 21-én, 1849. Vallás és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

(Hódolati nyilatkozatok.) A' magyar tudomány e-gyetem, a' nemzeti ipartanoda, és a' kassai főtanoda' igazgató és tanári karai, a' magyar álladalom' függetlensége, és a' törvényes kormány iránti hódolati nyilatkozataikat bemutatták. Budapest, junius' 8-án, 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

— Az esztergomi főkáptalan, egyházmegyei szentszék és képezde, a' szathmári káptalan és szentszék, a' rosnyói püspök, káptalan, püspöki lyceum és kath. gymnasium, a' bártfai sz. Ferencz rendiek' zárdája, a' kis-szebeni középtanoda' igazgató és tanári kara, a' Tiszán inneni helv. hitv. superintendens, a' kantai, gyöngyösi és szolnoki középtanodák, a' kolozsvári helv. hitv. főiskola' igazgató és tanári karai, a' Királyhágón tuli unitariusok' egyh. tanácsa, ugy szintén a' nagyszzebeni árva növelének hivatalkodó személyzete, a' magyar álladalom' függetlensége, és a' törvényes kormány iránti hódolati nyilatkozataikat bemutatták. Budapest, junius' 10-én, 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

— A nagyváradai l. sz. káptalan, a kegyes rendűk pesti középtanodája, a szathmári középtanoda, a temesvári feltanoda Szegeden tartózkodó tanárai, a n.-károlyi középtanoda, elemi-iskola 's leánynevelő' igazgató 's tanári kara, a n.-váradai görög e. szentszék, a losonczy ágostai hitvallásu középtanoda, és a kecskeméti középtanoda, a szathmári feltanoda, és a nagybányai és váci felső elemi-iskolák tanári kara, a magyar álladalom függetlensége és a törvényes magyar kormány iránti hódolataikat bemutatták. Budapest, jun. 13-kán, 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

— A magyar tudományos akadémia a magyar álladalom függetlensége fölötti hódoló örömet, a törvényes magyar kormány 's az ország' kormányzója iránti engedelmességét kinyilatkoztatta. Budapest, jun. 13-kán, 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

— Az egri főkáptalan, az egri, miskolci, pápai, n.-enyedi, marmaros-szigeti feltanodák, a nagyváradai, belényesi, érsekújvári, rosnyói középtanodák, 's az egri érseki néptanító képezde' tanári karai, a nagyváradai g. n. e. iskolai kerület igazgatósága, és a nógrádi ágost. hitvall. esperességi közgyűlés, az ország' kimondott önállósága, és a törvényes magyar kormány iránti hódolatnyilatkozataikat bemutatták. Budapest, június' 16-án, 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

— A jászói premontrai rend, a csanádi püspökmegei theologiai kar, a temesvári, szegedi feltanodák, az érsekújvári tanító képezde, a r.-komáromi, szegedi, lugosi, és brassói középtanodák, a gyöngyösi, debreczeni, brassói 's marmarosmegei elemi-iskolák, a váci siketnéma-intézet igazgatósága, a magyar álladalom' függetlensége és a törvényes kormány iránti hódolati nyilatkozataikat benyújtották. Pest, június' 20-án, 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.

— A szepesi káptalan és szentszék, az erdélyi püspöki helynök, az eperjesi egyházmegye' kormánya, a székesfejérvári szentszék, a munkácsi káptalan és szentszék, a kassai káptalan, minorita szerzet' kormánya, a hegyaljai g. e. egyházkerület, a dunamelléki helv. hitv. superintendens, az unitáriusok' egyházi képviselő tanácsa, a győri ev. egyházmegye, a pesti ágost. hitv. esperesség, a nagyváradai reformált héber vallásuak, az unghvári, marosvásárhelyi, kolosvári unitar., nagyváradai, kecskeméti, szarvasi, székely-udvarhelyi főtanodák, az unghvári, székelykereszturi, nagyváradai, marmaros-szigeti, bajai, kolosvári elemi tanodák: a pesti vakintézet és a nyíregyházi képezde, a magyar álladalom' kimondott önállósága, és a törvényes kormány iránti hódolatnyilatkozataikat bemutatták. Budapest, június' 22-én, 1849. Horváth Mihály, vallás- és közoktatásügyi minister.

— A 'Közlöny' 135-dik számában a következő ministeri rendeletet olvassuk:

„Méltó fájdalommal kelle túrnie a megbukott dynastia' uralkodása alatt minden, vallásához önzés nélkül híven ragaszkodó katolicusnak, hogy míg más hitfelekezetek, hosszas küzdelmeik' gyümölcséül, végre szerenések voltak, vallásukat a minden szabadságot elnyelő királyi kormány' tulterjeszkedő befolyása alól fölszabadítani, 's egyházi ügyekben önkormányozólag intézkedni: a kath. egyház mind végiglen olly sulyos gyámság alá volt helyezve, miszerint annak a kor és körülmények szerint fölmérülő érdekei mellékes, gyakran önző és alacsony czélok'nak föláldoztatván, az egyház' kebelében minden szabaddabb kifejlés teljesen lehetlenné tétetett. Még sajnosabbá lön pedig a kath. egyháznak e' nyomasztó helyzete az által, hogy a' mindenben korlátoló gyámságot sokan kivált

az elsőszülöttek közül, előnynek tartván, 's a' sulyos bilincseket arany láncznak tekintvén, a' szolgaságot nem megszüntetni, hanem megörökíteni törekedtek.“

„A' kath. egyház illy lealacsonyító helyzetben tovább nem maradhat. Politicai 's polgári életünk a' forradalom által demokratiai alapot 's formákat nyert. A' kath. egyház' viszonyai sem maradhatnak a' régiek, ugy az álladalom, mint a' belkormányzat' irányában. Kell, hogy a' kath. egyház is visszanyerje autonomiáját 's önkormányzati jogát: miszerint a' gyámság alól fölszabadulván, érdekei, 's a' kor és körülmények' igényei szerint fejlőd-hessék.“

„Az ország' kormánya illetetlenül fön akarja 's fogja tartani minden, tehát a' kath. vallásnak is, az utolsó pozsonyi országgyűlésen biztosított szabadságát: 's föladatának csak azt tekinti, hogy a' magyar kath. egyháznak, a' szabadság' alapján történendő újjászületésére, 's mind az álladalom iránti viszonyainak, mind a' belkormány' szabályozására, módot és alkalmat nyújtson, 's gondoskodjék, hogy az egyháznak az álladalom' irányában szabályozandó viszonyai törvény által is biztosítottassanak.“

„Ez okból előlegesen tudtára adatik a' kath. egyház' minden tagjainak, hogy ezen egyház' ügyeinek elintézésére, f. é. aug. 20-dik napján Pesten olly közgyűlés fog tartatni, mellynek tagjai az összes magy. kath. egyházat képvisel-jék. — A' gyűlés' szerkezetéről 's egyéb körülményeiről a' szükséges utasítások és rendeletek a' maga idejében fognak kiadatni. Budapest, jun. 15-dikén, 1849. Vallás- és közoktatásügyi minister, Horváth Mihály.“

A' magyar kath. egyház' vallásos éltének új korszakot és virágzást ígérő eme' rendeletet, mi is örömmel közzöljük, mint e' lap' köréhez is tartozót: az egyház és iskola közti legszorosabb és természetes összefüggés mit sem engedvén róla kételkedni, hogy az elsőnek, tudnillik az egyháznak, az álladalom' irányábani viszonyait rendező, és szabadságát biztosító törvények, az utóbbit is rendezni fogják; 's azt olly karba helyezendik, hogy az iskola a' tanítás- és nevelésnek minden magasabb czéljait elérni, 's nem csak az állomány' igényeit kielégíteni képes intézet, de a' közzölletet egyedül biztosítható közkerkölesiség és valóságosság' rendületlen tartója is lehessen.

(Értesítés.) A' 'Katholicus' néplap' t. cz. előfizetőinek ezennel tudtukra adatik, miszerint példányaik' hiányzó számait a' 'Katholikus' néplap' szerkesztőségénél megkaphatják, hol még teljes példányokra is lehet megrendeléseket tenni. Pest, június' 14. 1849. A' 'Katholikus' néplap' szerkesztősége. (Pest belváros. plebánia-utca. 115. sz.)

H I R F Ü Z É R.

A' porosz kamarai középponti lap szerint Poroszországban, 1847-ben mindössze 24,605 tanító-intézet létezett; tudnillik: 6 egyetem, 2 akadémia (a' münsteri és braunsbergi), 117 gymnasium és 32 progymnasium, 41 tanítóképző-intézet, 100 fensőbb polgári iskola, 661 közép-tanoda, és 23,646 elemi-iskola. Ezekben összesen 35,301 egyén működött; közülök 495-en az egyetemeknél, 450 a' gymnasiumoknál, 29,631 pedig az elemi-iskolákban. A' tanulók' száma 2,455,121-re ment; kik közül az egyetemeknél 3641, a' gymnasiumokban pedig 26,900 belföldi tanult. Mesterképző-intézeti növendék volt 2546, elemi-

iskolabeli tanítvány 2,328,146. Az álladalom részéről a tudományos intézetek 732,946 tall., a többi iskolák pedig összesen csak 354,588 tallérnyi segedelemben részesítették; úgy, hogy az elemi-iskolák növendékeire fejenként 166-szor kevesebb jut, hogysen a fensőbb tudományos intézetekben tanulókra. (Der Deutsche Schulbothe.)

Bajorhonban még mult évben létesült egy társulat, az elemi-iskolák számára gyűjtendő segélyalap létesítése végett. Az egylet a Pechmann tanácsos által benyújtott javaslat elvei szerint szerkesztetik össze; s ezeknél fogva czélul tűzte ki magának: 1) minden egyes elemi-iskola számára lassankint olly független vagyont, és tőkét gyűjteni össze, mellynek jövedelme főleg a tanító illendő fizetésének biztosítására szolgáljon; 2) a tanítók özvegyeit s árváit évenkénti segélynyújtással gyámolítani; végre 3) az egylet jövedelmeinek egy részét mindenkor félretévén, abból több évek folyta után olly tőkét hozni létre, mellyel a népiskolák jobb lábra állítására valami nevezetést vehetni munkába. Az egylet tagjává mindenki válhatik, ha magát évenként 12 kr. befizetésére kötelezi. Az egylet ügyeinek kormányzásával, egy középponti választmány van a városban, s ettől függő kerületi bizottmányok a kerületi fővárosokban, megbizva: mellyek tagjai az egylet férfi részvényesei közül szemeltetnek ki. — Az egész iskolagyámolító egylet eszméje oda mutat, hogy a népiskolák jobb karba állítását, egyedül az azokat használó nép közvetlen részvételétől várhatni, s várják valóban még olly országokban is, hol a kormány az iskolákra csaknem ereje fölötti áldozatokat tön. Az álladalmak még sehhol sem mutatkoztak ez ideig arra képesekül, hogy minden egyes községet szükséges tanító-intézetekkel birjanak ellátni. Azért ki a jobb népnevelésnek őszinte barátja, azon fog minden igyekezettel lenni, hogy az iskolák virágzó állapotba helyezését maguk az illető községek úgy nézzék, mint érdekekben álló közügyet, mellyre valamint áldozni nekik kell, úgy az arrai befolyást is csak ők gyakorolhatják legnagyobb joggal.

Varséból írják, hogy Lengyelországban minden, valaha katonai szolgálatot tett egyének fegyverfogásra hivatnak föl; s az ennek következtében megüresült hivatalok ideiglenesen iskolatanítókkal töltettek be, mint kiknek működésök az egész országban megszűnt. „Minek is a népet oktatni?“ kérdi a brünni „Schulblatt“; „csak egy roppant hadsereg álljon elő tömegekben, a népek leigazására, s ha lehetséges, külhódítások tevésére!“ A nevezett lapban e tudósítás után még csak az az iránti aggodalom nyilvánittatik, hogy ugyan milly kedvök lesz a hivataloskodott iskolamestereknek ujlag visszatérni előbbi foglalatosságukhoz; mert ámbátor a tudósító nem tudja, millyen a tanítók sorsa Oroszbirodalomban, úgy hiszi mégis, hogy ez nem lehet olly fényes, miszerint az abba visszaesés számos elégedetleneket ne teremtsen.

A „Schulfreund“ Németország valamennyi főiskoláinak számát 23-ra teszi, 1400 oktató- s 18—20,000 tanulóval. A 400 gymnasium- és lyceumokban 4250 tanító, 75,000 tanítványt oktat; 123 mesterképezde 500 tanítóval, 6,000 növendéket számlál; a temérdek elemi, reál, kereskedelmi, magasb polgári iskolák- és akademiákban stb. tanuló ifjúság száma a 6 milliót is haladja. Nyilvános könyvtár, mellyben több mint 25,000 kötet van, 50 és egy néhány találtatik az egész Németthonban.

Württembergben egy, nov. 15-dikén kelt kormányrendelet által, a népiskolák minden olly tanítóira nézve megkívánt vizgálatok, kik előmozdittatni akartak, eltörültek. Az ez iránt annakelőtte szabályul szolgáló rendeletnek csupán 23-dik §-a hagyatott erőben, miszerint ilylétén vizgálat alá vetni csak olly tanítókat lehessen az iskolai hatóságoknak, kik alapos gyanura nyujtottak okot további képességök tekintetében: egyébiránt pedig a hivatal nyerhetése végett egyszer kiállott vizgálat mindenkorra érvényesül tekintessék.

Előfizetésrei fölhívás

egy uj egyház- és iskolai, a vallás- és tanítási szabadság' érdekében szerkesztendő katholicus folyóíratra.

Jövő július' elejétől fogva illy czimü lap fog alulírt szerkesztése mellett, ünnep- és vasárnapokat kivéve, minden nap, egy íven megjelenni:

EGYHÁZ ÉS ISKOLA. KATH. VALLÁSI S TANÜGYI FOLYÓIRAT.

Az előfizetési ár félévre, Budapesten házhoz-hordással: 5 frt. 30 kr., postán, boríték alatt, naponkinti szétküldéssel: 7 frt. pengőben.

Az előfizetést minden álladalmi postahivatalok elfogadják. Helyben előfizethetni Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a vácsi utzában, s Lukács L. és társa' nyomdájában, az ország-uton, Kunewalder-házban.

Tárgyai lesznek a lapnak: minden egyház- és iskolaügyet, vallástanítást, morált és nevelést illető értekezések; a kath. egyház- és tudományos intézeteinek állapotjára vonatkozó bel- és külhoni tudósítások; hivatalos értesítések, kinevezések, ministeri rendeletek, előléptetések; az egyház és is-

kola' igaz érdekeinek félreismeréséből származó előítéletek és balvélemények' fölvilágosítása, szükséges helyreigazítások és czáfolatok; minden, az elősorolt tárgyakról értekező munkák' ismertetése: nekrológok és tanulságos életiratok; megürült egyházi és iskolai hivatalok-, tanszékek- és állomásokrai csödédek' kihirdetése: mellyek, 's a' könyvársi tudósítások, könyvhirdetések és más jelentések' számára, a' lap 'Értesítő'-vel is el lesz látva, hol határozott díj mellett minden illynemű értesítések közzétetni fognak: — A' küleseményekre gondos figyelem, 's az azok' menetéből elvonatni kellő tanulság, az egyház' férfainak nem kevésbbé tisztje 's hivatása levén, mint kötelessége az új nemzedék' tanítása- és nevelésével megbízott egyéneknek, a' lapnak egy külön, 'Egyházi 's tanügyi tudósítások' czímet viselő rovatában, az egyház- és iskolára bármilly tekintetből befolyással bíró események' érdekessége is fog adatni. Valamint igyekezni fog a' szerkesztőség, a' mint csak a' hely engedi, 's az idő rá fölhívni látszik, a' keresztény kath. hívői kedélynek vallás-erkölcsi élvezetet nyújtó, értelem- és szívkepző elbeszéléseket, utazási vázlatokat, 's más kisebb prosai 's költészeti munkálatokat adni.

A' szerkesztőség, és általa máris fölhívott, vagy ezentul fölhívandó munkatársak, értve az egyház' kül- és helyviszonyaira is roppant hatást gyakorló politikai változásokban, a' korszükségek' kiáltó szövegét, el vannak tökéltve minden, akár tisztán hittani 's erkölcsi, akár pedig egyházi jogi, fegyelmi, történeti 's közegyházállományi kérdések' fejtegetésére; hogy ebből, a' komoly vizsgálat, és szenvedélytelen vitatkozás' nyomán szerzett általános meggyőződés, olly üdves reformokba szives beleegyezést fejthessen ki, mellyek honi kath. egyházunk' javát és dicsőségét előmozdítván, a' haza' polgári jólétének is hathatós eszközeiül szolgáljanak, 's a' külviszonyokkal kibékülés mellett, a' vallásos élet' magasabb fokra emelkedését is eredményezzék. — Az e' tárgyban vitákat a' szerkesztőség, a' körkörülmények- és honi viszonyok' követeléseivel képezt, mindenkor a' vallás- és tanítási szabadság' ki-mondott elvéhez híven fogja vezetni; de mégis azon határok közt, mellyeket az egyéni véleményeknek a' lényegében változhatatlan kath. hitrendszer kitűzött; 's mellyeket nem lerontani szándék a' reformok által, hanem csak a' világesemények' következtében megrázkódtatott régi- 's avultnak romjaitól megtisztítva, 's az egyház és iskola' külviszonyait is átalakított jelenhez alkalmaztatva, világosabban kijelelni: — az e' nagy vállalat' kivitelében segédkezet nyújtani kívánó minden lelkesebb fiát egyházunk- 's hazánknak, gyámolításunkra ezennel fölhíván.

A' folyóirat katholicusnak mondja magát, nem, mintha magát ezzel a' más hitfelekezetek' egyháza- és iskolájával ellentétbe akarná helyezni; 's áldástalan polemikákat szándékoznék e' téren előidézni: hanem mert hív akar az egyházi önállás és tanítási szabadság' elvéhez maradni; 's azt, mit a' kath. elvekből kiindult szerkesztőség jónak és üdvesnek hisz, senkire sem akarja ráerőtetni, sem a' nem-kath. egyházak és iskolák' ügyébe szólást is teendői közé tartozónak ismerni. Az 'Egyház és iskola' nyíltan előadandja, mit a' kath. egyház' elveivel megegyeztetetlőnek vél, 's mit annak érdekében tétetni kíván; de különben, tisztelve mindenki' jogát, midőn a' vallási 's polgári béke, közegyetértés' előmozdításán és szilárdításán őszinte lélekkel dolgozik, csak az olly egyértelműségnek fog örvideni, mellyet nem kényszerítés vagy félelem csikar ki, hanem az erőtetés nélküli, meggyőződés szülte találkozás hozand a' külön hitfelekezetű honpolgárok közt egykor, bár ne sokára! mindenütt, az egész hazában létre.

Kelt Budapesten, jun. 22-dikén, 1849.

Somogyi Károly,

az 'Egyház és iskola' című folyóirat' szerkesztő-kiadója.

Előfizetési jelentés.

A' 'Kath. iskolai lap' kiadását, mellyhez a' legkedvezőtlenebb körülmények közt, egyedül a' vallás, iskolaügy és nemzetiség' érdekeinek csekély erőnkhez képesti védelme miatt kezdtünk, jövő félévben is folytatni szándékozunk, 's az előfizetést rá ezennel megnyitjuk. Előfizethetni félévre, postán, boríték alatt 3 p. forint-, helyben 2 forint- 30 krjával, minden álladalmi postahivatalnál; Pesten pedig Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a' vácsi utcában, 's Lukács L. és társa' nyomdájában, az országuton; hol a' szerkesztőség' számára beküldött levelek is átadhatnak. Az egész esztendei folyamot birni kívánók, azt, valámig a' fönmaradt példányok' száma engedi, 5 pengő forint-ért, még mindig megrendelhetik.

Pesten, jun. 10-kén, 1849.

A' 'KATH. ISK. LAP' szerkesztősége.